18. 9. 2002

ID: 18566

Platnost smlouvy

Sama skutečnost, že kupní smlouva uzavřená v roce 1972 byla ve smyslu ustanovení § 63 a § 64 tehdy platného notářského řádu přezkoumána příslušným státním notářstvím a tím také registrována, nebrání případně tomu, aby soud v občanském soudním řízení sám posoudil otázku platnosti smlouvy ve smyslu ustanovení § 39 o. z., resp. podle dalších zákonných ustanovení.

Sama skutečnost, že kupní smlouva uzavřená v roce 1972 byla ve smyslu ustanovení § 63 a § 64 tehdy platného notářského řádu přezkoumána příslušným státním notářstvím a tím také registrována, nebrání případně tomu, aby soud v občanském soudním řízení sám posoudil otázku platnosti smlouvy ve smyslu ustanovení § 39 o. z., resp. podle dalších zákonných ustanovení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 891/2002, ze dne 5.6.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A/ J. Š. a B/ J. Š., obou zastoupených advokátem, proti žalovaným 1/ M. J.. a 2/ K. J., obou zastoupeným advokátem, o určení majetku zůstavitele, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 13 C 267/92, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. září 2001, č. j. 19 Co 363/2001-240, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. září 2001, č. j. 19 Co 363/2001-240, se zrušuje a věc se vrací uvedenému soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 16. prosince 2000, č. j. 13 C 267/92-217, zamítl žalobu na určení, že dům číslo popisné 1390 se stavební parcelou č. 3118 a parcelou - zahradou č. 3119 v obci a katastrálním území D. náleží do dědictví po zemřelé babičce žalobců M. Š. Rozhodl též o náhradě nákladů řízení včetně náhrady státem placených nákladů řízení. K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 5. září 2001, č. j. 19 Co 363/2001-240, rozsudek soudu I. stupně potvrdil, rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení a současně zamítl návrh na připuštění dovolání proti tomuto rozhodnutí. Odvolací soud vycházel z úvahy, že soud I. stupně po zrušení jeho původního rozhodnutí doplnil vyčerpávajícím způsobem dokazování, přičemž veškeré provedené důkazy hodnotil tak, jak mu to ukládá ustanovení § 132 občanského soudního řádu (dále jen o. s. ř.). Týká se to zejména posouzení existence eventuální duševní poruchy původní majitelky nemovitostí v době jejich prodeje. Odvolací soud připomněl, že v předchozím řízení byla již vyřešena nedůvodnost námitek neplatnosti kupní smlouvy podle § 37, § 39 a § 40 odst. 1 občanského zákoníku (dále jen o. z.), takže v odvolacím řízení se soud II. stupně zabýval (pouze) tím, zda byl prokázán důvod neplatnosti kupní smlouvy podle § 38 odst. 2 o. z. Zde pak odvolací soud na základě provedených důkazů dospěl k závěru, že žalobci v posuzovaném případě neunesli důkazní břemeno, pokud snad byla naznačována existence duševní poruchy původní vlastnice nemovitostí v době jejich prodeje. Odvolací soud tak shledal rozsudek soudu I. stupně věcně správným. Pokud odvolací soud zamítl návrh odvolatelů na připuštění dovolání proti tomuto potvrzujícímu rozsudku (§ 239 odst. 1 o. s. ř.), zdůraznil, že dovolání bylo navrhováno k řešení otázky, zda jednání žalovaných (při koupi domu) bylo v rozporu s pravidly socialistického soužití. Odvolací soud zdůraznil, že však tato otázka nebyla

nalézacím soudem ani soudem odvolacím řešena, přičemž by se však jednalo o otázku skutkovou a nikoliv právní.

Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 21. prosince 2001.

Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. září 2001, č. j. 19 Co 363/2001-240, podali žalobci dne 18. 1. 2002 včasné dovolání. Poukázali především nato, že odvolacím soudem nebylo připuštěno dovolání k řešení právní otázky, zda jednání žalovaných bylo v rozporu s pravidly socialistického soužití, a to z důvodů, že tato otázka nebyla předmětem dosavadního řízení, přičemž ani nejde o otázku právní. Tato otázka však měla být podle odvolatelů předmětem odvolacího řízení, když v řízení byla uplatněna, jak vyplývá z písemně podaného odvolání. Zjištění, že jednání žalovaných bylo v rozporu s pravidly socialistického soužití, by mělo za následek, že toto jednání by se příčilo zájmům společnosti, což by způsobovalo neplatnost právního úkonu podle § 39 o. z. v tehdejším znění. Proto podle dovolatelů je vyřešení této otázky řešením otázky právní, a to zásadního významu. V dalším pak rozvádí důvody, pro které se dovolatelé domnívají, že jednání žalovaných (při koupi domu) bylo v rozporu s pravidly socialistického soužití. Z tohoto důvodu žádají, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení.

K dovolání žalobců se písemně vyjádřili žalovaní podáním ze dne 10. května 2002. Vyslovují v něm přesvědčení, že toto dovolání je zcela nedůvodné a z tohoto důvodu by proto mělo být zamítnuto. Toto své stanovisko pak konkretizují ve vztahu k jednotlivým námitkám žalobců.

S přihlédnutím k části dvanácté, hlavě první, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým byl novelizován mimo jiné též občanský soudní řád, Nejvyšší soud České republiky, jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), věc projednal a rozhodl podle znění občanského soudního řádu účinného do 31. prosince 2000.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalobců bylo podáno oprávněnými osobami - účastníky řízení, řádně zastoupenými advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o. s. ř., stalo se tak ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o. s. ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241 odst. 2 o. s. ř., opírá se o možný případ přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o. s. ř. a fakticky vychází z dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Dovolací soud pak přezkoumal napadený rozsudek Městského soudu v Praze v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu nelze považovat za správné (§ 243b odst. 1 o. s. ř.).

Ze znění ustanovení § 242 o. s. ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Podle třetího odstavce zmíněného ustanovení však dovolací soud přihlédne též k (případným) vadám uvedeným v ustanovení § 237 o. s. ř., resp. v případech, kdy je jinak dovolání proti napadenému rozhodnutí přípustné, též k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, pokud tyto vady nebyly uplatněny v dovolání. Dovolatelé ve svém dovolání však žádný z případů, na něž dopadá ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř., neuvedli. Totéž se týká případného výskytu tzv. jiných vad řízení.

Předpokladem přípustnosti dovolání ve smyslu ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř. je, v případech, kdy odvolací soud nevyhoví návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku, nebo před vyhlášením (vydáním) usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam. To, zda rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, je dáno zejména tehdy, jestliže rozhodnutí řeší právní otázku, která v rozhodovací činnosti soudů vyšších stupňů dosud nebyla vyřešena, resp. která byla těmito vyššími soudy rozhodována rozdílně. O případ, na nějž dopadá ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř., jde také tehdy, pokud odvolací soud řešil právní otázku v rozporu s hmotným právem. Právě o tento poslední případ jde v posuzované věci.

Kupní smlouva, která se týká sporem dotčených nemovitostí, byla babičkou žalobců a žalovanými uzavřena dne 15. března 1972. Otázku platnosti této kupní smlouvy proto bylo třeba posuzovat podle znění občanského zákoníku účinného do novely provedené zákonem č. 509/1991 Sb. Zde pak v ustanovení § 39 o. z. bylo stanoveno, že neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází nebo se příčí zájmům společnosti. V této souvislosti se připomínalo, že právní úkony směřující ke vzniku, změně nebo zániku subjektivních práv a povinností jsou mimo jiné determinovány i svým společenským určením. Uvádělo se též, že zájmům (tehdy proklamované) socialistické společnosti se příčí též právní úkon, který je v rozporu s morálním kodexem této společnosti a z něho vyplývajícími zásadami tzv. socialistického soužití (lze srovnat článek VI. tehdejšího znění o. z.), a jako takový je společensky nežádoucí. Skutečností též bylo, že neplatnost právního úkonu podle § 39 o. z. byla posuzována jako neplatnost absolutní, k níž tedy bylo třeba přihlížet z úřední povinnosti (srovnat lze též např. rozhodnutí 2 Cz 77/71). Přitom skutečnost, že smlouva byla ve smyslu ustanovení § 63 a § 64 tehdy platného notářského řádu přezkoumána příslušným státním notářstvím a tím také registrována, nebrání případně tomu, aby soud v občanském soudním řízení sám posoudil otázku platnosti smlouvy ve smyslu ustanovení § 39 o. z., resp. podle dalších zákonných ustanovení.

Je skutečností, že z rozhodnutí soudů obou stupňů v této věci vyplývá, že oba tyto soudy ustanovení § 39 o. z. zmiňují. Nečiní tak však důsledně, kdy při posouzení otázky, zda došlo k platnému uzavření kupní smlouvy, jíž měli žalovaní získat do vlastnictví sporem dotčené nemovitosti, zcela pominuly otázku posouzení věci podle posledního kritéria uvedeného v citovaném ustanovení. Přitom naopak sám odvolací soud ve svém rozhodnutí zcela kategoricky uvádí, že se ani on a stejně tak ani soud prvního stupně tímto posouzením nikterak nezabývaly. Přitom - pokud se odhlédne od ideologické příměsi obsažené v názvu zmíněného právního institutu - je zřejmé, že naopak bylo třeba posoudit, zda postup při prodeji dotčených nemovitostí v tomto konkrétním případě se eventuálně neocitl v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určovalo, jaký má být jeho obsah, aby byl v souladu se základními zásadami mravního řádu společnosti. To tím spíše, že žalobci tuto otázku výslovně v průběhu řízení zmiňovali. Již tato skutečnost tedy neumožňuje bez dalšího se ztotožnit s rozhodnutím odvolacího soudu, neboť, jak bylo naznačeno, se otázkou platnosti zmiňované smlouvy nezabýval v plné šíři tehdy platné zákonné úpravy (§ 868 o. z.).

Jestliže tedy napadený rozsudek není možno pokládat za správný (§ 243b odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky proto toto rozhodnutí zrušil a vrátil věc uvedenému soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta první o. s. ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (243a odst. 1 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Nepoctivý záměr (exkluzivně pro předplatitele)
- Zemědělská půda
- Zastoupení
- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu